

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКА
ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ**

Гусєва Влада Олександрівна,
доцент кафедри криміналістики
та судової експертології
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Гусєва В.О. «Особливості тактики допиту підозрюваного під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу»

На підставі аналізу практики органів досудового слідства, наукової літератури розглянуто основні положення тактики проведення допиту підозрюваного під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу. Виокремлено деякі слідчі ситуації допиту підозрюваного за цією категорією злочинів. Визначено ряд проблемних питань, пов'язаних з проведенням допиту підозрюваного та шляхи їх вирішення. Запропоновано рекомендації щодо удосконалення тактики допиту підозрюваного по зазначеній категорії кримінальних проваджень.

Ключові слова: допит, криміналістична тактика, посягання на життя працівника правоохоронного органу, тактичні особливості.

Гусєва В.А. «Особенности тактики допроса подозреваемого при расследовании посягательств на жизнь сотрудника правоохранительного органа»

На основании анализа практики органов досудебного следствия, научной литературы рассмотрены основные положения тактики допроса подозреваемого при расследовании посягательств на жизнь сотрудника правоохранительного органа. Выделены некоторые следственные ситуации допроса подозреваемого по этой категории преступлений. Определен ряд проблемных вопросов, связанных с проведением допроса подозреваемого и пути их решения. Предложены рекомендации по совершенствованию тактики допроса подозреваемого по указанной категории уголовных производств.

Ключевые слова: допрос, криминалистическая тактика, посягательство на жизнь сотрудника правоохранительного органа, тактические особенности.

Guseva V.A. "Peculiarities of the tactics of interrogation of a suspect in the investigation of encroachments on the life of a law enforcement officer"

Based on the analysis of the practice of pre-trial investigation bodies, scientific literature, the main provisions of the tactics of interrogation of a suspect in the

investigation of encroachments on the life of a law enforcement officer were examined. Some typical situations of interrogation of a suspect in this category of crimes are highlighted. A number of problematic issues related to the interrogation of the suspect and ways to resolve them have been identified. Recommendations are proposed for improving the tactics of interrogating a suspect in this category of criminal proceedings.

Thus, the question of the tactics of questioning a suspect in criminal proceedings about murder, causing bodily injuries has already been deeply studied in forensic literature. And for each typical situation, tactical recommendations that are part of the relevant private crime investigation techniques are successfully applied and applied in practice.

Interrogation of a suspect, this is almost always the first meeting of investigating people with a possible criminal. Therefore, the results of the investigation largely depend on how their relationship will develop on the first interrogation. Given this, it is most correct if the questioning is carried out by the investigator himself. At the same time, the investigator has the right to give a separate instruction to conduct a questioning of the suspect.

Since a person is suspected of such a serious crime as an attack on a law enforcement officer's life, in preparation for his interrogation as a suspect from an investigator, it is not only necessary to draft a plan for future interrogations, but also to know the methods and tactics of interrogation. However, in practice, investigators do not bother to draft a plan for future interrogation of the suspect, which in the future leads to the need for production of repeated or additional interrogations. Accordingly, such an interrogation can not bear any probative information in itself.

The above makes it possible to state that the questioning of the suspect, conducted without qualitative study of the person of the latter, without a specially developed plan of interrogation, without involving him in the participation of a specialist, can not lead to obtaining useful information that has probative value in the investigation of criminal proceedings.

Key words: interrogation, forensic tactics, encroachment on the life of a law enforcement officer, tactical features.

Постановка проблеми. Загальні положення тактики допиту, його організація та особливості тактики виробництва даної слідчої дії досить детально розроблені і викладені в численних криміналістичних джерелах [2; 3, с.185-187; 4, с. 32-38; 6; 12; 13].

Так, при розслідуванні посягань на життя працівника правоохоронного органу, встановлено, що в 74% вивчених кримінальних провадженнях підозрювані відмовлялися давати будь-які свідчення. У тих випадках, коли підозрювані давали свідчення, вони мали доказове значення, були покладені в

основу доказової бази та сприяли виявленню найбільш надійних джерел доказової інформації.

Розглядаючи таку слідчу дію, як допит під час розслідування зазначеної категорії кримінальних проваджень, слід визнати, що, на практиці слідчі нерідко стикаються з труднощами в організації та якісному проведенні допиту підозрюваного. Це пов'язано як із недостатністю відповідного досвіду у багатьох працівників органів досудового розслідування, так і з недосконалістю існуючих науково-практичних криміналістичних рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження тактики допиту підозрюваного під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу уявляється очевидною. Значний внесок у дослідження тактики допиту внесли В. П. Бахін, В. К. Весельський, В. О. Коновалова, В. С. Кузмічов, М. І. Порубов, О. Б. Соловійов, А. В. Старушкевич, Г. Г. Доспулов, О. А. Кравченко, Т. Г. Олексєєва, О. Б. Соловійов та інші вчені. Проте, специфіка тактики допиту у кримінальному провадженні під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу в криміналістичній літературі залишилася поза увагою.

Формулювання цілей статті. Таким чином, мета даної статті полягає в тому, щоб відобразити деякі особливості та проблемні питання тактики допиту підозрюваного, що мають місце під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу і на основі аналізу відповідної наукової літератури та узагальнення слідчої практики знайти шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід погодитися з представниками криміналістичної науки, що допит - це слідча дія, сутність якої полягає в отриманні слідчим безпосередньо від допитуваного в установленій кримінально-процесуальним законом формі показань про відомі йому обставини та інші дані, які мають значення для кримінального провадження [7, с. 276].

Хоча допит і можна вважати найпоширенішим способом отримання доказів, водночас, він є однією з найскладніших слідчих дій. Його провадження вимагає від слідчого високої загальної та професійної культури, глибокого

знання людей, їх психології, майстерного володіння тактико-криміналістичними прийомами. Складність допиту полягає не тільки в тому, що слідчому у ряді випадків протистоїть людина, яка не бажає говорити правду і навіть взагалі не бажає давати свідчення, але і в тому, що в показаннях особи, котра щиро прагне повідомити слідчому все відоме їй у справі, можуть бути помилки, спотворення, вимисел, які належить своєчасно виявити і врахувати при оцінці та використанні показань [9, с. 97].

Слід погодитися із ученими, що вибір тактики допиту залежить від кількох чинників: а) ситуації допиту (первинний, повторний, наявність психологічного контакту, тощо); б) процесуального положення допитуваного і рівня його зацікавленості в результатах розслідування; в) особливостей допитуваної особи (вік, характер, рівень правової поінформованості, наявність злочинного досвіду і т.п.); г) характеру інформації і доказів, які є у слідства, тощо [8, с. 60–61].

Однак з огляду на викладене, ми не ставимо за мету, розглядаючи допит підозрюваного, охопити всі тактичні особливості даної слідчої дії в залежності від способу злочину.

Так, питання тактики допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях про вбивства, нанесення тілесних пошкоджень вже досить глибоко вивчені в криміналістичній літературі. І для кожної типової ситуації існують і успішно застосовуються на практиці тактичні рекомендації, що входять до складу відповідних приватних методик розслідування злочинів.

Оскільки особа підозрюється в такому суспільно-небезпечному злочині, як посягання на життя працівника правоохоронного органу, то при підготовці до допиту його в якості підозрюваного, від слідчого потрібно не тільки складання плану майбутнього допиту, але і знання їм методики і тактики допиту. Однак на практиці слідчі не обтяжують себе складанням плану майбутнього допиту підозрюваного, що в подальшому призводить до необхідності виробництва повторних або додаткових допитів. Відповідно такий допит не може в собі нести ніякої доказової інформації.

Допит підозрюваного, це майже завжди перша зустріч осіб, які ведуть розслідування з можливим злочинцем. Тому від того, як складаються їхні відносини на першому допиті, багато в чому залежать результати розслідування. З огляду на це найбільш правильно, якщо допит буде проведений самим слідчим. У той же час слідчий вправі дати окреме доручення до проведення допиту підозрюваного.

Відповідно до ст. 71 КПК України слідчий вправі залучити до участі в даній слідчій дії будь-якого фахівця, що володіє спеціальними знаннями, необхідними в ході розслідування [1]. На нашу думку, при розслідуванні зазначеної категорії кримінальних проваджень необхідно в обов'язковому порядку залучати фахівців у галузі судової-медицини, психології тощо.

У процесі проведеного дослідження нами визначено ряд проблем, пов'язаних з проведенням допиту підозрюваного під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу.

1) Як свідчать матеріали вивчених кримінальних проваджень при підготовці до допиту підозрюваного не приділяється належної уваги вивченню особистості допитуваного, його психологічних особливостей тощо. Вивчення особистості підозрюваного обмежується збором запитів про судимість, а також запитів в медичні установи на предмет психіатричного захворювання і наркологічної залежності. Так само слідчий збирає характеристики з місця роботи, навчання або проживання, де, як правило, підозрювані характеризуються позитивно. Перевірка підозрюваного по криміналістичним облікам, якщо і проводиться, то лише незадовго до моменту пред'явлення підозри в останній редакції. У цих умовах характеристика за місцем роботи, навчання або проживання далеко не завжди може служити об'єктивним джерелом інформації про особу підозрюваного. За більшістю вивчених кримінальних проваджень не враховуються такі особливості особистості як, злочинні звички осіб раніше судимих та тих, що відбували покарання в місцях позбавлення волі.

2) З метою попередження та припинення фактів відмови підозрюваного від дачі показань, доцільно при плануванні проведення допиту передбачити

участь в ньому фахівця, що володіє спеціальними знаннями (наприклад, психолога). Так само слід використовувати розроблені в криміналістиці тактичні та організаційні прийоми по викриттю у брехні [15; 16].

3) Неякісна підготовка до проведення допиту підозрюваного, а також не припинення фактів дачі ним неправдивих показань, нерідко призводять до необхідності проведення повторних і додаткових допитів підозрюваних.

4) За вивченими кримінальними провадженнями, де у слідчого перед допитами була можливість ознайомитися з поясненнями майбутнього підозрюваного, така тактична перевага при допитах часто не використовувалася. До того, доводилося стикатися з безліччю неточностей в показаннях підозрюваного, щодо події злочину, оскільки до конкретизації та деталізації показань слідчі, як бачимо з протоколів слідчих дій, виявилися не готові.

Найбільш сприятлива для розслідування ситуація складається в тих випадках, коли факт посягання могли підтвердити і потерпілі, і інші співробітники, а також громадяни, які випадково опинилися на місці злочину. Складнішою, з тактичної точки зору, є ситуація коли посягання відбувалося одноосібно підозрюваним, або коли посягання на життя працівника правоохоронного органу відбувалося з використанням саморобного вибухового пристрою.

Так, 3 липня 2011 року приблизно о 20 годині при патрулюванні вулиць міста був підірваний екіпаж патрульної служби. За підозрою в посібництві у вчиненні даного злочину був затриманий громадянин «К.», який, незважаючи на всі вжиті слідчим запобіжні заходи, відмовився давати будь-які свідчення. Далі була проведена операція по затриманню членів організованої групи, яка закінчилася знищенням трьох злочинців. Пізніше з'ясувалося, що серед знищених був керівник організованої групи. Після цього підозрюваний «К.» став давати свідчення, а свою відмову пояснив страхом за своє життя і життя своїх близьких.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Викладене дозволяє констатувати, що допит по своїй суті є спілкуванням

слідчого із допитуваним з метою отримання інформації, відомої допитуваному, яка має значення для розслідуваного кримінального провадження.

Отже, тактика допиту підозрюваного по даній категорії злочинів залежить від ряду чинників, серед яких найбільш важливими є, такі: допит підозрюваного, проведений без якісного вивчення особистості останнього, без спеціально розробленого плану допиту, без притягнення до його участі фахівця, без використання тактичних та організаційних прийомів по викриттю неправдивих показань, не здатний привести до отримання корисної інформації, що має доказове значення під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу. Таким чином, при підготовці та організації допиту підозрюваного, від слідчого потрібно не тільки складання плану, але й знання їм методики і тактики допиту по зазначеній категорії кримінальних проваджень.

Використані джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. (із поточними змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Порубов Н. И. Тактика допроса на предварительном следствии : [учебное пособие] / Н.И. Порубов – М.: Издательство БЕК, – 1998. – 208 с.

3. Янковий М.О. Генезис поняття та сутність допиту / М.О.Янковський // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – №5. – С.185-187.

4. Тактика допроса потерпевших, свидетелей, подозреваемых, обвиняемых : [учебно-практическое пособие] / [Бачиева А. В., Веренич С. Н., Виноградова А. Н., Сотников К. И.] – М. : ЦОКР МВД России. – 2010. – 40 с.

5. Кримінальний процес : [підручник] / [Грошевий Ю.М., Тацій В.Я., Туманянц А.Р., Шило О.Г.] – Харків «Право» – 2013. – 824 с.

6. Алексеева Т. Г. Процессуальный порядок и тактика проведения допроса : [учебно-методическое пособие] / Алексеева Т. Г., Кравченко О. А. – Хабаровск, 2009. – 63 с.
7. Криминалистика / Под ред. И. Ф. Герасимова и Л. Я. Драпкина. – М., – 1994. – 528 с.
8. Особливості провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини : [посібник] / [В. К. Весельський, В. С. Кузьмічов, В. С. Мацишин, А. В. Старушкевич]. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2004. — 148 с.
9. Белкин Р. С. Тактика следственных действий / Р. С. Белкин, Е. М. Лифшиц. — М. : Новый юристь, 1997. — 176 с.
10. Васильев А. Н. Тактика допроса при расследовании преступлений / Васильев А. Н., Карнеева Л. М. – М. : Юридическая литература, 1970. – 148 с.
11. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей : [учебное пособие] / А.Р. Ратинов – М: ООО Издательство «Юрлитинформ», – 2001. – 352 с.
12. Доспулов Г.Г. Психология допроса на предварительном следствии / Г. Г. Доспулов – Алма-Ата, – 1975. – 173 с.
13. Коновалов Е.Ф. Криминалистика. Криминалистическая тактика. [учебное пособие] / Е.Ф. Коновалов – М.: МГИУ, – 1999. – 222 с.
14. Соловьев А.Б. Процессуальные, психологические и тактические основы допроса на предварительном следствии / А.Б. Соловьев – Издательство «Юрлитинформ» Москва. – 2002. – 192 с.
15. Порубов Н. И. Научные основы допроса на предварительном следствии / Порубов Н. И.. – 3-е изд., перераб. – Минск: Вышэйш. шк., – 1978. – 175 с.
16. Баев О. Я. Конфликтные ситуации на предварительном следствии (основы предупреждения и разрешения). / О. Я. Баев – Воронеж: Изд-во воронежского университета, – 1984. – 132 с.